

100 ROKOV OD NARODENIA MICHALA LACKA

PHDR. MAREK RÍMSKY

In 2020, a hundred years passed since the birth of a Slovak native, the Jesuit priest Michal Lacko, who worked as a professor of church history and a bibliographer at several universities in Rome. He was an important member of the Slovak exile community who was significantly helping his compatriots abroad and influenced several generations of church historians.

Keywords: Michal Lacko, bibliographer, biography, Jesuits, exile

Biblické príslovie známe z *Evanjelia podľa Marka* hovorí, že doma nie je nikto prorokom. Ocitnúť sa v cudzom prostredí, medzi cudzími ľuďmi, hovoriacimi cudzím jazykom, bez priateľov a najmä bez rodiny, bez slobodného styku s nimi, a stať sa napriek tomu všetkému úspešným, dokáže naozaj iba silná osobnosť. Všetci tí, ktorí poznali Michala Lacka osobne, však navyše tvrdili, že nebol len silnou osobnosťou, ale aj láskavým a milým človekom s veľkým srdcom a podmanivým úsmevom. Tohto roku uplynulo 100 rokov od jeho narodenia.

 marek.rimsky@gmail.com

Michal Lacko sa narodil 19. januára 1920 v obci Krásna nad Hornádcom (dnes mestská časť Košíc), v ktorej bol v 12. storočí založený benediktínsky kláštor. Lacko bol pokrstený v rímskokatolíckom kostole podľa rímskokatolíckych obradov, hoci jeho rodičia boli gréckokatolíckeho vierovyznania. Preto sa dodnes vedú polemiky, aké vierovyznanie mal podľa cirkevného práva. Samozrejme, podstatné je to, čím sa cítil on sám – a on sa cítil gréckokatolíkom. Keď sa raz na konferencii venovanej jeho životu a dielu opýtali jezuitu Michala Fedora, ako by čo najvýstižnejšie charakterizoval Michala Lacka, Fedor odpovedal: „gréckokatolík“.

Ludovú školu Michal Lacko navštevoval vo svojom rodisku a keďže odmalička prejavoval svoj talent, miestny kňaz a autorita presvedčil jeho rodičov, aby mu umožnili pokračovať v štúdiu na strednej škole. Vďaka tomu začal v roku 1930 študovať na košickom gymnáziu, ktoré patrilo v tom čase medzi najväčšie gymnáziá na Slovensku (malo 1 000 – 1 500 študentov). Našťastie, stihol ešte s vyznamenaním zmaturovať v poslednom roku predvojnovnej existencie školy, pretože v roku 1938 bolo gymnázium násilne zatvorené. Celých osem rokov býval na jezuitskom internáte a možno aj pod vplyvom myšlienok príslušníkov tejto rehole sa rozhodol pre dôležitý životný krok – vstup do Spoločnosti Ježišovej. Rovnako ako škola aj jezuiti boli krátko pred vojnou donútení opustiť Košice. Predstavení rehole ho prezieravo spolu s niekoľkými spolubratmi poslali do noviciátu v chorvátskom Záhrebe. Noviciát síce ukončil v roku 1940, ale pre vojnové udalosti v meste pobudol ešte ďalšie tri roky, ktoré využil na štúdium filozofie. Záhrebský pobyt sa stal ďalším míľnikom jeho života. Tu mal možnosť dôkladnejšie sa oboznámiť s témami slovanskej histórie a odkazu sv. Cyrila a Metoda, ktorými sa potom celoživotne zaoberal.

Po návrate do rodnej vlasti bol v roku 1943 poverený vyučovaním na gymnáziu a vedením jezuitskej mládeže v Ružomberku. V tom istom roku prijal v Levoči nižšie svätenia z rúk spišského biskupa Jána Vojtaššáka. Niekoľko mesiacov po skončení druhej svetovej vojny odišiel študovať teológiu do Ríma. Tu v rokoch 1945 – 1949 študoval súčasne na dvoch univerzitách – na pápežskej Gregorovej univerzite a na filozofickej fakulte štátnej univerzity La Sapienza.

Medzitým, v čase, keď v jeho domovine bolo krátko po februárovom komunistickom prevrate, bol v Ríme vysvätený za kňaza podľa východného, byzantsko-slovanského obradu. V jeho rehoľnom živote nasledovala tretia, posledná „probácia“, ktorú vykonával jeden rok v belgickom Wépione. V jezuit-

Michal Lacko (Zdroj CSVZ ML)

skej rehole je tretia probácia ukončením riadnej formácie, tretie formačné obdobie, niekedy nazývané aj „druhý noviciát“, počas ktorého študujú a doplňujú si poznatky zo základných dokumentov rehole. Počas noviciátu a tretej probácie musia vykonať veľké, mesačné duchovné cvičenia, po ktorých skladajú posledné sľuby alebo slávnostnú profesiu spojenú s osobitným sľubom poslušnosti pápežovi.

Po návrate do Ríma sa Michal Lacko opäť pustil do štúdia, tentoraz do dejín východnej cirkvi na Pápežskom východnom inštitúte a do dejín všeobecnej cirkvi na Gregorovej univerzite. V roku 1953 obhájil na štátnej univerzite prácu s názvom *Pápeži a Veľká Morava v 9. storočí vo svetle dokumentov pápežskej kúrie*, v ktorej sledoval styky jednotlivých pápežov s veľkomoravským štátnym útvarom s cieľom rozpoznať motívy rozhodnutí pápežov, súvisiacich s cirkevnou organizáciou a so slovanskou liturgiou. V tom istom roku ešte úspešne zložil licenciatné skúšky a bola mu schválená téma dizertačnej práce, v ktorej sa venoval Užhorodskej únii a ktorú obhájil v roku 1955. Užhorodská únia z roku 1646 predstavuje v dejinách gréckokatolíkov dôležitý medzník. Vtedy bol na zámku Drugetovcov v Užhorode podpísaný dokument, v ktorom sa 63 pravoslávnych kňazov dohodlo s jágerským rímskokatolíckym biskupom Jurajom Jakušičom na obnovení plného cirkevného spoločenstva medzi cirkvou byzantského

obradu a Svätou stolicou. Lacko pritom nemohol skúmať originálny dokument, pretože ten sa našiel až v roku 2016, ale len zmienku o ňom v inom prameni z roku 1652. To však, samozrejme, nemohol byť a ani nebol jediný skúmaný prameň. Lacko kvôli tejto téme bádala vo viacerých rímskych archívoch a tým, že odbornej verejnosti prvý raz predstavil úplne nové pramene, stal sa v nej priekopníkom.

V roku 1954 nastala v živote Michala Lacka nová etapa. Začal prednášať najprv ako mimoriadny profesor a od roku 1966 ako riadny profesor balkánskych cirkevných dejín na Pápežskom východnom inštitúte. Nebola to však jediná vysoká škola, kde odovzdával svoje vedomosti. Podobne totiž učil cirkevné dejiny Východu na Gregorovej univerzite, ale hosťoval aj na iných talianskych univerzitách a univerzitách v zahraničí – v San Franciscu, New Yorku i v Cambridge. Po ukončení všetkých svojich štúdií zložil v roku 1955 ako prvý slovenský jezuita posledné rehoľné sľuby vo východnom obraze.

Vedecká práca Michala Lacka ovplyvnila a doteraz ovplyvňuje mnohých historikov a nielen tých cirkevných. Okrem knižných vydaní svojich dizertačných a doktorských prác (*Užhorodská únia, Pápeži a Veľká Morava vo svetle rímskych dokumentov*) bol autorom kníh *Sv. Cyril a Metod a Synoda Gréckokatolíckych biskupov z niekdajšieho Uhorska konaná vo Viedni v roku 1773*. Bol editorom 19 ročníkov zborníka *Slovak Studies*, v ktorom sa snažil predstavovať Slovensko a jeho dejiny celému vedeckému svetu. Inicioval vznik úradnej pápežskej publikácie o východných cirkvách *Oriente Cattolico. Cenni storici e statistiche* [Katolícky Východ. Dejiny a štatistiky] a autorsky do nej prispieval. Vydal aj dva zväzky *Slovenskej bibliografie v zahraničí* v rokoch 1945 – 1965 a 1965 – 1975. V čase, keď v Kanade nevychádzal časopis pre gréckokatolíkov *Mária*, vydával jeho náhradu v podobe *Gréckokatolíckeho obežníka*. Bol tiež autorom viacerých vedeckých štúdií, článkov a príspevkov na kongresoch, konferenciách a seminároch. Svojou prácou výrazne

zviditeľňoval slovenských gréckokatolíkov v Kongregácii pre východné cirkvi. Pracoval v prípravnej komisii pre východné cirkvi na Druhom vatikánskom koncile a bol spoluzakladateľom Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme a jeho vydavateľstva. V Ríme pôsobil v čase, keď Slovákom chýbali vysokí cirkevní hodnostári, ktorí by mohli ovplyvňovať dianie v prospech nášho národa, preto Lacko využil toto vákuum a aj zámerne si budoval dôveru u pápežov (počas jeho života sa ich vystriedalo až päť) a dosiahol, že nakoniec k nim mal prístup kedykoľvek. Lacko bol vo vedeckom svete i v cirkevných kruhoch zároveň nositeľom a šíriteľom poznania o tom, že gréckokatolíci na Slovensku sú v nemalom počte aj Slováci a nie výhradne iba Rusíni alebo Ukrajinci, ako si to vysvetľovala vtedajšia (nielen) religiózna obec. Snahu o vysvetľovanie a riešenie otázok a problémov, ktoré s tým súviseli, v komunikácii a korešpondencii nazýval „naša vec“.

Michal Lacko bol významnou osobnosťou nielen pre slovenských gréckokatolíkov, ale pre všetkých krajanov žijúcich v exile. Kontakty udržiaval aj s jezuitmi a gréckokatolíkmi na severoamerickom kontinente.

Svoj čas a svoje kontakty však vždy ochotne a rád venoval i návštevám z domova, ktorým často robieval sprievodcu po Ríme. Každý z jeho priateľov spomína na jeho humor, úsmev a veľké srdce. To však z prílišnej námahy ochorelo a Lackov život vyhasol priamo na operačnom stole pri jeho záchrane. Zomrel 21. marca 1982. Pochovaný bol v Ríme, no v roku 2002 boli jeho pozostatky prevezené do Košíc a uložené vedľa jezuitu Michala Fedora, ktorý sa v 90. rokoch 20. storočia najväčšou mierou zaslúžil o založenie vedeckovýskumného pracoviska, nazvaného podľa svojho rehoľného spolubrata Centrum spirituality Východ – Západ Michala Lacka v Košiciach. Centrum sa postupne zásluhou súčasného metropolitu Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku Jána Babjaka stalo súčasťou Trnavskej univerzity a dnes predstavuje jednu z najvýznamnejších inštitúcií svojho druhu minimálne v stredoeurópskom priestore.

PRAMENE

Centrum spirituality Východ – Západ Michala Lacka v Košiciach, osobný fond Michal Lacko.

BABJAK, Ján. *P. Michal Lacko, SJ, informátor a formátor gréckokatolíkov*. Trnava: Dobrá kniha, 1997.

BABJAK, Ján (ed.). *J. J. Bazilovič OSBM a M. Lacko SJ. Zborník z medzinárodných konferencií*. Trnava: Dobrá kniha, 2002.

ČERNÝ, Daniel (ed.). *Prof. Michal Lacko SJ. 100 rokov od narodenia*. Bratislava, Rím: Slovenský historický ústav v Ríme, 2020.

POTEMRA, Michal (ed.). *P. Michal Lacko, S. J. Život a dielo*. Košice: Slovenský katolícky kruh v Košiciach, 1992.